

โรคไวรัสตับอักเสบ... กัยร้ายที่ไม่ควรมองข้าม

รศ. นพ. ชัชณู พันธุ์เจริญ

โรคตับอักเสบมีสาเหตุจากการติดเชื้อไวรัส และการได้รับยาหรือสารที่เป็นพิษต่อตับ เชื้อไวรัสที่เป็นสาเหตุของโรคตับอักเสบคือไวรัสตับอักเสบบี ซี และดี รวมทั้งเชื้อไวรัสอื่นๆ เช่น ไวรัสเดงกีซึ่งเป็นสาเหตุของโรคไข้เลือดออก ปัจจุบันไวรัสตับอักเสบบีและซีสามารถป้องกันได้ด้วยวัคซีน ซึ่งทำให้การควบคุมโรคทั้งสองมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

อาการของผู้ป่วยตับอักเสบ

ผู้ป่วยตับอักเสบไม่ว่าจะมีสาเหตุจากไวรัสตับอักเสบบีชนิดใดจะมีความคล้ายคลึงกัน ผู้ป่วยจะมีอาการไข้ อาเจียน เบื่ออาหาร อ่อนเพลีย มีตาเหลืองตัวเหลืองหรือที่เรียกว่าดีซ่าน ทำให้ผู้ป่วยต้องขาดเรียน ขาดงาน หรือต้องนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาล การติดเชื้อในเด็ก อาจไม่มีอาการหรือมีอาการเพียงเล็กน้อย

ผู้ติดเชื้อตับอักเสบบีส่วนใหญ่สามารถกำจัดเชื้อและหายได้เอง โดยส่วนหนึ่งจะมีภูมิคุ้มกันในการป้องกันการติดเชื้อซ้ำ ขณะที่ผู้ติดเชื้ออีกส่วนหนึ่งไม่สามารถกำจัดเชื้อได้เอง และกลายเป็นพาหะของเชื้อตับอักเสบบีซึ่งอาจแพร่กระจายเชื้อไปสู่ผู้อื่นได้ ผู้ที่เป็นพาหะของเชื้อตับอักเสบบีอาจกลายเป็นโรคตับอักเสบเรื้อรัง โรคตับแข็ง และมะเร็งตับ การฉีดวัคซีนตับอักเสบบีในเด็กและบุคคลทั่วไปเพื่อให้ร่างกายมีภูมิคุ้มกันต่อเชื้อตับอักเสบบีและสามารถป้องกันการติดเชื้อได้ เป็นแนวทางสู่การกวาดล้างมะเร็งตับซึ่งมีสาเหตุหลักจากการติดเชื้อตับอักเสบบี

ผู้ป่วยตับอักเสบบีจะมีอาการและความรุนแรงของโรคน้อยกว่าผู้ป่วยตับอักเสบบี และผู้ป่วยมักหายขาดได้โดยไม่กลายเป็นพาหะของโรค ไม่ทำให้เกิดโรคตับแข็งหรือมะเร็งตับ

การดูแลรักษาผู้ป่วยตับอักเสบ

การรักษาผู้ป่วยตับอักเสบส่วนใหญ่เป็นการรักษาตามอาการ ประกอบด้วยการนอนพักผ่อน รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ดื่มน้ำหวาน และให้ยารักษาตามอาการ ผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรงอาจต้องรับไว้รักษาในโรงพยาบาลเพื่อให้สารน้ำทางหลอดเลือด

การป้องกันโรคไวรัสตับอักเสบ

ผู้ป่วยตับอักเสบบีสามารถแพร่กระจายเชื้อไปยังผู้ใกล้ชิดได้ โดยเฉพาะการแพร่เชื้อจากแม่ที่เป็นพาหะสู่ลูก ซึ่งอาจทำให้เด็กกลายเป็นพาหะและกลายเป็นมะเร็งตับได้ การใช้วัคซีนตับอักเสบบีเป็นมาตรการสำคัญในการป้องกันโรคนี้ ส่วนการป้องกันโรคตับอักเสบบี

ได้โดยการรับประทานอาหารที่ปรุงสุกและดื่มน้ำที่สะอาด ในขณะที่วัคซีนตับอักเสบบีเป็นมาตรการเสริมที่อาจนำมาใช้ร่วมด้วย

วัคซีนตับอักเสบบีเป็นวัคซีนพื้นฐานสำหรับเด็กไทย ใช้ฉีดเข้ากล้ามเนื้อจำนวน 3 เข็ม เมื่อแรกเกิด อายุ 1-2 เดือน และ 6-12 เดือน ทำให้เด็กไทยมีภูมิคุ้มกันต่อเชื้อตับอักเสบบี หญิงไทยที่ตั้งครรภ์มักได้รับการตรวจเลือดเพื่อดูว่าเป็นพาหะของเชื้อตับอักเสบบีหรือไม่ กรณีที่เป็นพาหะแนะนำให้ลูกฉีดวัคซีนตับอักเสบบีโดยเร็วและอาจต้องให้อิมมูโนโกลบูลิน (ภูมิสำเร็จรูป) ร่วมด้วย ในคนทั่วไปควรพิจารณาฉีดวัคซีนตับอักเสบบีโดยเฉพาะหากมีคนในบ้าน หรือคู่สมรสเป็นพาหะหรือเป็นโรคตับอักเสบบี อาจพิจารณาตรวจเลือดก่อนเพื่อดูว่ามีภูมิคุ้มกันแล้วหรือเป็นพาหะของโรคหรือไม่ วัคซีนตับอักเสบบีใช้ฉีดเข้ากล้ามเนื้อจำนวน 3 เข็มโดยเข็มที่ 2 และ 3 ห่างจากเข็มแรก 1 และ 6 เดือนตามลำดับ

วัคซีนตับอักเสบบีมีประสิทธิภาพสูงในการป้องกันโรคตับอักเสบบี วัคซีนมีความปลอดภัย โดยพบอาการข้างเคียงหลังฉีดวัคซีนน้อยมาก ใช้ฉีดเข้ากล้ามเนื้อจำนวนสองเข็ม ห่างกัน 6-12 เดือน ใช้ในเด็กอายุตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไปและในผู้ใหญ่ ปัจจุบันวัคซีนตับอักเสบบีจัดเป็นวัคซีนเมื่อเลือกที่อาจให้เพิ่มเติมได้ วัคซีนยังมีราคาสูงและภาครัฐยังไม่พร้อมที่จะให้บริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย วัคซีนมีประโยชน์มากสำหรับผู้ประกอบการอาหาร ผู้ที่ทำงาน หรืออาศัยอยู่ในสถานที่แออัดและมีผู้คนจำนวนมาก รวมทั้งสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ที่มีอายุน้อย (น้อยกว่า 30 ปี)